

ENDÜSTRİYEL ÜRETİMDE SERAMİK ÜRÜNÜNÜN SANATSAL DEĞERİNİN KORUNMASINA İLİŞKİN BİR ÖNERİ

Arş.Gör. Yasemin YAROL*

Sanayi Devrimi'nin ardından gelişmeye başlayan endüstriyel üretimler, nitelik ve nicelik değerlerine yenilerini ekleyerek devam etmektedir.

Ülkemizde, günümüz koşullarında özellikle batının gelişmelerinin baz alınarak uygulandığı üretimlerde, bu gelişimlerin bazılarını ya hemen alıp uyguluyor ya da bazılarını henüz kavrayamadan bir sonrakine geçiyoruz. Sürekli değişen ve yenilenen teknolojik gelişmeler, ekonomik, sosyal ve kültürel yapılanmalar içindeki endüstriyel çalışmalar, estetik yanlarının güçlenmesine gereksinim göstermektedir. "... endüstri düşüncesi, sürekli olarak yapılan üretimin en eski tarihlerini de içine almaktadır. Bu nedenle günümüzün bir çok endüstri alanı, genel olarak geçmişten gelen "küçük boyutlu" üretim deneyleri ve birikimleri üzerinde gelişmektedir. Bu eski temeller üzerinde kurulan ve geliştirilen birikimler ve ürünler, aynı zamanda tasarım tarihinin gelişmelerini göstermesi bakımından önem taşımaktadır." ¹

Teknik bütünlüğün öncelikli olduğu endüstriyel çalışmalarda, farklı disiplinlerden gelen pekçok insan biraraya gelerek, uzmanlık alanlarını, söz konusu endüstri alanında biraraya toplamışlardır. İşbirliği ve işgücünün oluşması endüstri çağında sağlamlaşmıştır. "İnsanla doğa arasında bir aradünya olarak giren endüstri dünyasının oluşmasında beyin işçilerinin ve bunların arasında özellikle sanatçıların büyük payı oluyor. Endüstri-çağ insanının dünyasını ve yaşam üslubunu tasarlayan ve biçimlendiren sanatçılardı." ² Sanatsal çalışmalara olan gereksinimin gittikçe artması, endüstri- sanat ilişkisinin gündemden düşmemesi ile 'sanatçı' kaçınılmazlığı kendini göstermektedir.

Endüstri-sanat ilişkisinin en yoğun olduğu sanat dallarından biri de geleneksel bir geçmişe sahip olan seramik sanatıdır. Usta-çırak ilişkisiyle bugüne ulaşan seramik sanatı da, günümüz koşullarında kendisine olan gereksinimi arttırmaktadır. Ülkemizde 1950' lerden sonra diğer gelişmelere paralel olarak gelişen seramik endüstrisi, kaplama seramikleri, sofa ve süs eşyası, sağlık gereçleri gibi konulardaki çalışmalarla endüstriyel üretim alanına girmiştir. Gerek ithal gerekse yerli tasarımlarla gelişim göstermeye devam eden seramik ürünler, çağdaş yaşama geçilmesinin ardından kullanım alanını genişletmeye başlamıştır.

Çağdaş yaşama geçilmesi, teknolojik gelişim vb. nedenlerle geleneksel anlayıştaki üre-

*Atatürk Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Seramik Bölümü.

tim alanlarının sınırlarını aşarak; beyaz eşyadan uzay mekiğine kadar yeni kullanım alanları keşfedilmiştir. Bu nedenle, "yaşadığımız bu yüzyıla seramik çağı denilebileceği bir gerçektir. Güncel yaşamımızda, elimizde. çevremizde en sık gördüğümüz, kullandığımız seramik"³ endüstriyel üretim yöntemlerini kullanarak yaygınlık kazanmıştır. Özellikle, toplu üretim çalışmalarında, sanatçı ya da sanat eseri kimliği azalmaktadır. Her ne amaçla tasarlanmış olursa olsun işlevsel özelliği önde tutulan ürünün, aynı biçimde estetik kalitesinin de öne çekilmesi gerekir. Bu da belki, üretim kapasitesi oldukça geniş tutulan ürünün, bu kapasitesinin düşürülmesiyle sağlanabilir. Bu durumda, ürünün modelini tasarlayan sanatçı, üretici ile tüketici arasındaki ilişkileri yeniden biçimleme zorunluluğu doğacaktır ve dolayısıyla yapılan üretimin estetik kalitesi yükselecektir.

Sanatçısı tarafından üretildiği an tükenen sanat eseri, tüketicisine ulaştığı an, bir anlamda işlevini yerine getirmiştir. Ancak bu noktada, ürünün sanatsal değerinin korunmasındaki en büyük pay üreticisine düşecektir. Emeğin aladelikten kurtulması için ya da sadece tüketicisi tarafından sahip olunmuş gibi görünmesine izin verilmeden, üretilen ürünün, herhangi bir nesne ya da tüketim amacıyla üretilmiş nesne konumundan uzaklaştırılması gerekir. Böyle bir amaçla üretilmiş endüstriyel üründen, sanatçısı, üreticisi ve tüketicisi maddi-manevi kazanç sağlayacaktır. Herşeyden önce sanatçısı, ürünü unutmak istemeyecek; üreticisi ise herkeste olmayan bir ürüne sahip olduğu için bir ayrıcalık kazanacaktır.

Üretim kapasitesi sınırlı tutulup bir daha tekrarlanmamak üzere yapılan endüstriyel üretimde, özgünlüğe bir anlamda da öznelliğe sahip olunacağı kanısındayım.

Endüstriyel üretimin söz konusu olduğu tüm ürünlerde düşünülebilecek bu üretimde, belli bir dönemde belli bir kapasitede sınırlanan ürünün, seçilmiş bir ürün olduğu gözden kaçırılmamalıdır. Bu seçimin de, üretici firmanın sanat danışmanları tarafından yapılabileceği gibi bu amaçla örgütlenmiş bir sanatçı-seçici kurulu da gerçekleştirilebilir.

Sonuç olarak; piyasa rekabetinin bilimsel ve teknolojik yatırımları arttırmasının sonucunda sanatçı ihtiyacı da artmıştır. Bu ve bunun gibi önerilerle oluşturulacak özel üretimlerde sanatçıların ürüne yaklaşımlarındaki özen artacak ve oluşacak ürünün sanatsal değerinin bir düzey kazanarak korunacağı gözlenebilecektir.

KAYNAKÇA

KÜÇÜKERMEN, Ö.,

Endüstri Tasarımı, **Endüstri için Ürün Tasarımında Yaratıcılık**, Yem yayın, İstanbul, 1996, s. 54.

İPŞİROĞLU, Nazan,
İPŞİROĞLU, Mazhar,

Sanatta Devrim Yansıtmacılıktan Oluşturmaya Doğru,
Remzi Kitabevi, İstanbul, 1993, s.14.

ÇOLAKOĞLU, H.,

Türkiye'de Sanatın Bugünü ve Yarını, Hacettepe Üniversitesi, GSF Ulusal Sanat Sempozyumu, GSF Yayınları 1-2, Ankara, 1985, s. 87.